

Mezei Péter egyetemi adjunktus,
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Összehasonlító Jogi Intézet

Nótári Tamás: A magyar szerzői jog fejlődése¹

Nótári Tamás, a Károli Gáspár Tudományegyetem docense, ahogy az a kötetének hátlapján található ismertetésből, illetve az előszóból is kiolvasható, arra vállalkozott, hogy első ízben vizsgálja monográfiai terjedelemben és igényességgel a magyar szerzői jog több mint másfél évszázados fejlődéstörténetét.

Ennek keretében sajátos megközelítést választott a szerző. Munkáját alapvetően két részre osztotta. Az első nagy rész (1-4. fejezetek) a szerzői jogi törvényeink elfogadását megelőzően, illetve köztük ismertté vált szerzői jogi reformjavaslatoknak (vagyis végső soron nem maguknak a törvényeknek) az ismertetésére koncentrált. Ennek keretében olvashatunk a korához képest újszerű ötletekkel előálló *Toldy (Schedel) Ferenc* munkásságáról (aki írásait szaklapok híján még olyan lapokban tette közzé, mint az *Athenaeum* vagy a *Budapesti Szemle*); a XIX. század egyik legmeghatározóbb, a *Szemere Bertalan* által 1844-ben készített, konkrét normaszöveget is tartalmazó reformjavaslatáról; az 1906-os – a technikai fejlődés hatására jelentős újításokat hozó – szerzői jogi törvényt megelőző vitákról; avagy a szegedi *Balás P. Elemér* professzornak a második világháború közeledtével ugyancsak vakvágányra jutó javaslatáról. Semmiképp nem róható a szerző szemére, hogy *Jászay Pál*, ugyancsak eredménytelennek bizonyuló, reformjavaslata kimaradt ebből a részből, ugyanis az – ahogy azt a recenzió készítője az első, 1884-es szerzői jogi törvényről készített saját tanulmányának² írásakor maga is tapasztalta – beszerezhetetlennek tűnik.

A kötet másik nagy része (5. fejezet) az előző, mondhatni „horizontális” tagolást követően „vertikális” jelleggel, az egyes jogintézmények oldaláról közelítve, mutatja be a magyar szerzői jog fejlődését. Ennek keretében ismertetésre kerülnek a legalapvetőbb szerzői

¹ Nótári Tamás: A magyar szerzői jog fejlődése. Lectum Kiadó, Szeged, 2010, ISBN 978-963-9640-28-3

² Mezei Péter: A szerzői jog története a törvényi szabályozásig (1884: XVI. tc.), *Jogelméleti Szemle*, 2004/3. szám (<http://jesz.ajk.elte.hu/mezei19.html>)

jogi dogmatikai tételek (a mű típusa, a szerzői jogok kategóriái, a jogok korlátai stb.), a szomszédos jogi teljesítményekkel kapcsolatos alapismérvek, illetve a szerzői jogsértések következményei. Ez a megközelítés rendkívül hasznos, hiszen így az egyes témakörök történeti fejlődése akár önállóan is megismerhető válik. E ponton nehézséget jelenthet az olvasó számára, hogy a szerző a törzsszövegben nem minden esetben hivatkozik törvényhelyekre, sok esetben az sem ismerhető fel első olvasásra, hogy a szerző a négy szerzői jogi törvényünk közül melyikről tesz éppen említést. Ez a megoldás persze méltatást is érdemel abból a szempontból, hogy ezáltal a kérdéskör iránt (tudományos részletességet nem igénylő módon) érdeklődő olvasó könnyen fogyasztható és áttekinthető képet kap az aktuális kérdéstről.

A monográfia mind előszavában, mind a hátoldali összefoglalásában leszögezi, hogy a kezdetektől a XX. századig terjedő áttekintést kíván nyújtani. E cél helyeslendő, mégis igényel némi pontosítást. A jelenleg hatályos szerzői jogi törvényünk kétségtelenül a XX. századból (1999) való, azonban – hatályos jogszabály lévén – ennek a mindenkor aktuális szövegét, mint „végeredményt”, érdemes alapul venni. Ennek megfelelően a kötetnek önmagát oly módon kellett volna megjelölnie, mint amely a XXI. századba átnyúló fejleményekkel is foglalkozik. Ez gyakorlatilag így is van, hiszen a monográfia nagyon helyesen a közösségi jogi joganyag egyes elemeiről is említést tesz. Határozott pozitívum, hogy a könyv (jellegéből adódóan) ezekben a közösségi jogi normákban – melyek önmagukban képesek könyveket megtölteni – nem vezett el. A szerzői jogok korlátozásainak és azokkal kapcsolatos kivételeknek az ismerőjeként azonban annyi kritikát indokoltnak tartok megjegyezni, hogy az e témakörrel foglalkozó 5.1.4. alpont esetén – bár a korlátozásokat/kivételeket helyesen ismerteti, és sok esetben ezek napjainkban sem térnek el az évtizedekkel korábban bevett szabályoktól – a végjegyzetekben megjelölt forrásokból kitűnik, hogy az alapvetően csak az 1969-es szerzői jogi törvény anyagát fedi le. Ez azonban így a kötet által tűzött alapcél tekintetében (illetve összhangban azzal, hogy sok esetben XX. század végi, nagyon friss források is feldolgozásra kerültek) önellentmondást eredményez.

A kötet elkészítéséhez használt források széles skálán mozognak, a már említett 1838-as Toldy anyagtól egészen XXI. századi tanulmányokig sok minden feldolgozásra került. Utolsó kritikai megjegyzésként azért kiemelendő, hogy nagyon hiányzik az anyagból az 1962-es *Világhy-Eörsi* „Polgári jog” c. tankönyv vonatkozó részének a feldolgozása, amely kiválóan tekintette át az akkor hatályos 1921-es szerzői jogi törvény tartalmát.

A recenzió készítőjének a szeme persze mindig élesnek hiszi magát, és a bátorság is nagyobb, ha csupán kritikát kell megfogalmazni. Viszont igazán akkor méltányos a zárszó, ha a kötet igazi erényeire fókuszál. Így világosan kiemelendő, hogy a monográfia kivételesen könnyen olvasható, mely köszönhető a fentebb már említett hasznos horizontális és vertikális tagolásnak, illetve az írás stílusa és tartalma is határozottan érdekesítő. S mivel – ugyancsak személyes tapasztalatokból kiindulva kijelenthető, hogy – több forráshoz is nehézkes a hozzáférés, ezért ezek feldolgozásával nagy szolgálatot tesz a kötet az adott részletek iránt érdeklődők számára. Mindezeket szem előtt tartva bátran kijelenthető, hogy nem csupán a szerzői joggal foglalkozók, hanem az aziránt „csupán” érdeklődők számára is hasznos irodalmat jelent a szerző írása.